

ACC. N:R M. 14531:1-8.

Landskap: Öland Upptecknare: Fritz Carlsson, Alby Skälvi
Härad: Möckleby Berättare: " " "
Socken: Hulterstad Berättarens yrke: f. d. hem. ägare
Uppteckningsår: 1958 Född år 1881 i Stenåsa

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fordon, deras bruk och anskaffning. s. 1-8.
(teckn. a° sid. 3 o. 5.)

LUF 108

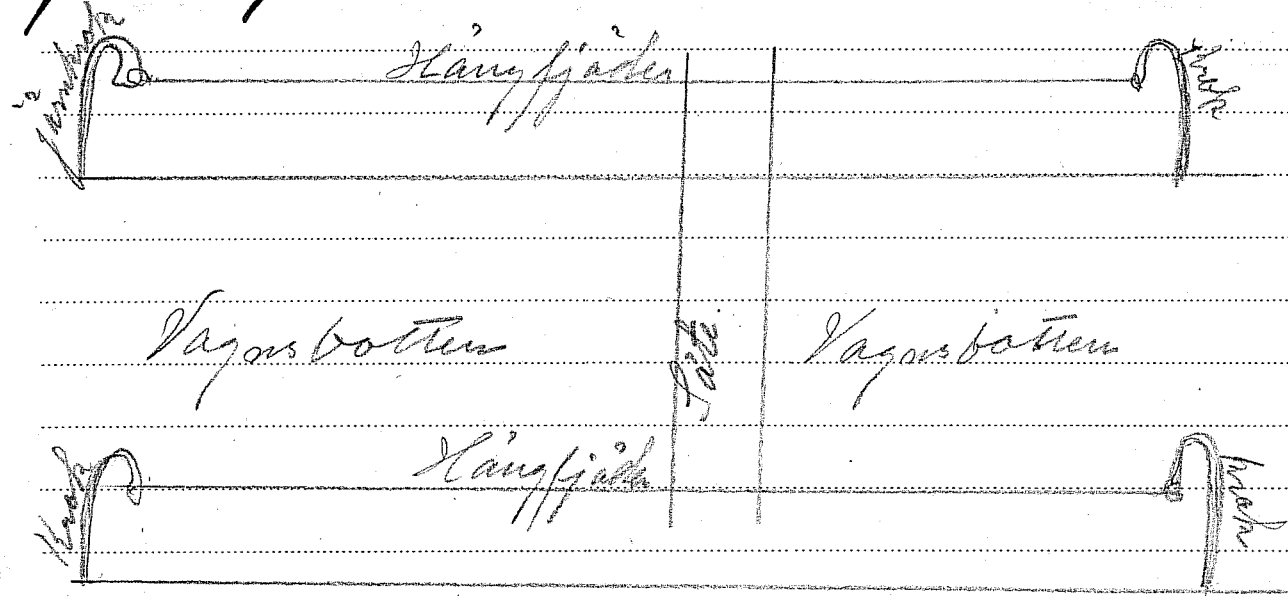
På en medelstor bondgård $\frac{1}{2}$ mantal, med cirka 40 tunnland åker, finnes vanligtvis tre arbetsvagnar, då i regel på en sådan gård finnes tre par dagare, två par osar och en par hästar. (Hergårda finnes i här) Vidare finns en så kallad flackvagn samt en åkving. Flackvagnen används vid lättare hästar, och åkvingen, vid färd till kyrkan, eller till skolas hos någon avlägsen boende släkting.

Vintertiden, när det var snöföre, användes hällkar. En par arbetshällkar, och en par lättare hällkar finnes i varje gård. Arbetshällkarna för gjut och öring, och äkthällkarna för kyrkfärder och m. Dessa åkdon har varit i bruk sedan urminnes tider, och kommo i sin bruk, i och med bilismens tidevarv

Arbetsfordon.

En arbetsvagn i en bondgård bestod av
frammvagn och bakvagn med tillhörande
aklar och hjul. Bakkarna förändes med en
stäm. Beständet mellan bakkarna skiftades
efter hur lång man önskar vagnen. Stämman
kallades "Skiftningen". Vid gödselkänning
användes "sätter" med "hjul" vid skörden
"häcken". Häcken var vanligare längre än sätter
evad man skiftade ut vagnen. Längre mellan
bakkarna, och sedan placerades häcken på
vagnen i stället för sätter. Frammhjulet
var mindre än bakhjulet. Hjulen garna =
"Lättingen" var 1,5 m. cirka 2 1/2 tum och
var skedd med en jämskann. Hjulet bestod
av "kaffe" (med bössa) "Lätting" och "Ekran".
Lätting kaffe som lätting var jämskanna
För sin tid var det förmodligen ett utslag.

Som fjäderanordning, vilken användes å
flockdyrarna, användes en, liknande denna.

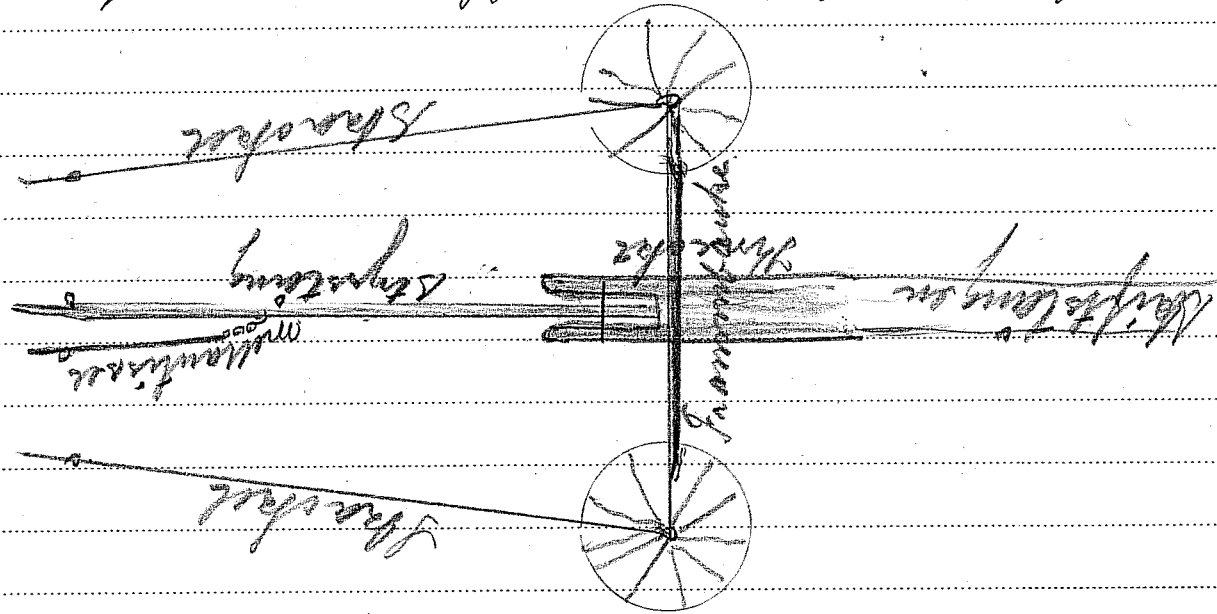
3/ Från vagnsbotten går en järnprop upp från
vardera av vagnens fyra hörn. i dem hängdes en ojämt
träbit på vardera sidan av vagnen. och dessa lades
en bräda att sitta på vid läkning. och den anordningen
tjänade sin ändamål väl bra.

Lastvagnar med fjäder bøjade användes omkring år 1910 för att transportera mjölk till mjölkverket. Då mjölken ej fördes av att transporteras på "bestvagnar" Vagnens överbyggnad var mest lik en låda, och kallades "Vagnsborgen".

Vagn gång användes tvåhjuliga åkdon, men endast för "finåkning". Dessa hjul vara mycket större än vanliga vagnshjul. De åkandes tyngd vilade dels på hjulet, och dels på hästen, medelst ett loklarna. Härror med ett hjul (Skottkärror), användes mest för utförsling av ladugårds gödslen.

41
Arbetskärran användes mest för utförsling av gödslet från gödselstaden, till åkrarna, då gödslet lades i körpost över vintern, samt att köra viske och ved från skogarna, till sådana fam. De voro i regel grovt limrade, och bestodo av, "meder" "banker" och träslänter, lastbanker, på frammbanken så att det gick lättare att vrida, ^{och} skiftstäng, för att på den längd på ekipaget som man önskade.

I frammbanken på såväl arbetsvagnen som dito
träskar, fanns en så kallad "Knecht" i den fastsatta
styrstången, och användes dels för styrning av åkdonet
och dels som skackel för hästarna i drag i
Tunga draglinor, svinglar eller stångtrappor fanns då
jag span försöka användiggöra användning av dringarna

Skodon arbetsårdonen användes vid esor till
avsättningorten (Här Nörbylänga häring) med
landbruksprodukter som försålles, Vagnen
särskild anordning härför gjordes ej. Möjligen
omfattas en få, om sådan fanns, annars var
hast tacks för hästen, när man stod still, och för
härskaren under färden. Vagnen börjar, och åksäten
till så kallade (flackvagnar) åkavagnar, vars ofta
vägskert bemalade med blommor.

Omkring år 1890. När mejeridriften tog vid, och mjölken
måste transporteras på fjädrade vagnar, började
så kallade (långvagnar), med flackfjädrar, som var
placerade i axeln. På dessa fjädrar lades vagnens
En åksäte fanns framme vid "stammen". Fästet i dessa
vagnar var så mycket. Förhjuliga åkbaror fanns
en och annan, i min barndom och dessa kallades "fjög"
6/ Fjädrarna var placerade i axeln, och början av vagnen

På vinterföret användes arbetskalpar för köring av ved
 och gädde, samt skjutor. För finishning användes
 "skridor" med tygningsskrog, och en kuskbok och bakom
 vagnskorgen. Kappskidorna fanns. De var 2 meter än skridorna
 och plats endast för en person framme, och en bak, på
 kuskboken. Samtliga sådana åkdon har helt försvunnit
 numera omkring år 1930 drogo de praktiskt taget en brak
 och bilarna kuller såväl sommar, som vinter.
 Fram till sekelskiftet både timverkade, och lagade
 nog de flesta bönderna sina åkdon själva, andra lade
 någon smickan, eller vagnmakare, omkring år 1910
 beständes de hos någon bonde, som i sin tur
 bestände trävirket från fastlandet. På "Mjuktorns
 marknad" kunde man köpa färdiga och målade
 åkdon omkring 1920, vagnmakaren var oftast bonde
 och utförde även andra smidesarbeten, men det
 har funnits vagnmakare, som haft detta till
 huvudsak äring. De kommo, -som man sade "i ropet"

och ana ville skaffa sig av deras vagnar, vi hade här
t. ex "Fralkhattvagnar" och "Bårbysons vagnar" och för
dem kunde man se vem som tillverkade dem, utan
nägot särskilt bönärke.

Omkring år 1910 köpte en bra vagn "Fralkhattvagn"
110-kr stor (arbetsvagn sålde). En äkta vagn köpte de
på marknaden cirka 1250 kr.

Hantverksmässig framställning av vagnar upphörde
vid inträde av bilens utveckling omkring år 1925.
och de gamla vagnmakarna här omkring, är
alla döda.